

НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В РАМКАХ СТРАТЕГІЇ «ЄВРОПА 2020»

Ю. М. Маханьова,
аспірант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
yulchic1m@yandex.ru

У статті розглянуто основні етапи становлення спільної сільськогосподарської політики (ССП) в країнах ЄС в період з 1957 р. і в перспективі до 2020 р. Показано, що ключовими принципами ССП є спільний ринок; переваги продукції ЄС; фінансова солідарність. Доведено, що поряд з істотними перевагами ССП на початок ХХ століття мала суттєві недоліки: ціни на продукти для європейських споживачів були значно вищими від середньосвітових; на фінансування ССП спрямовувалася значна частина бюджету ЄС; нерівномірний розподіл дотацій унеможливував зростання доходів у більшості невеликих фермерських господарств; негативні наслідки від впровадження інтенсивних сільськогосподарських технологій. Встановлено, що реформи «Agenda 2000» були розроблені з урахуванням розширення ЄС з метою реалізації європейської моделі сільського господарства, яка передбачала впровадження певних форм підтримки сільської місцевості.

Показано, що спільна аграрна політика ЄС до 2020 р. має основні відмінні характеристики: перехід від підтримки виробництва окремих видів продукції до прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників; розширення програм підтримки сільського розвитку, диверсифікації доходів у сільській місцевості; перехід до політики «горизонтальної модуляції»; виділення цільових субсидій на розвиток депресивних зон; перехід до політики «перехресної відповідальності»; запровадження цільової підтримки спеціальних заходів агроекологічного спрямування; екологічно доцільного заліснення та консервація сільськогосподарських земель.

Ключові слова: спільна сільськогосподарська політика, європейська модель сільського господарства, підтримка сільського розвитку.

НАПРАВЛЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ СОВМЕСТНОЙ ПОЛИТИКИ ЕС В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РАМКАХ СТРАТЕГИИ «ЕВРОПА 2020»

В статье рассмотрены основные этапы становления совместной сельскохозяйственной политики (ССП) в странах ЕС в период с 1957 г. и в перспективе до 2020 г. Показано, что ключевыми принципами ССП является общий рынок; преимущества продукции ЕС; финансовая солидарность. Доказано, что наряду с существенными преимуществами ССП на начало ХХ века имела существенные недостатки: цены на продукты для европейских потребителей были значительно выше среднемировых; на финансирование ССП направлялась значительная часть бюджета ЕС; неравномерное распределение дотаций делало невозможным рост доходов в большинстве небольших фермерских хозяйств; негативные последствия от внедрения интенсивных сельскохозяйственных технологий. Установлено, что реформы «Agenda 2000» были разработаны с учетом расширения ЕС с целью реализации европейской модели сельского хозяйства, которая предусматривала внедрение определенных форм поддержки сельской местности.

Показано, что совместная аграрная политика ЕС до 2020 г. имеет основные отличительные характеристики: переход от поддержки производства отдельных видов продукции к прямой поддержке сельскохозяйственных товаропроизводителей; расширение программ поддержки сельского развития, диверсификации доходов в сельской местности; переход к политике «горизонтальной модуляции»; выделение целевых субсидий на развитие депрессивных зон; переход к политике «перекрестной ответственности»; внедрение целевой поддержки специальных мероприятий агроэкологического направления; экологически целесообразного залеснения и консервація сельскохозяйственных земель.

Ключевые слова: совместная сельскохозяйственная политика, европейская модель сельского хозяйства, поддержка сельского развития.

DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION OF THE COMMON EU POLICY IN THE AGRICULTURAL SECTOR WITHIN THE STRATEGY «EUROPE 2020»

The article reviews the basic stages of the common agricultural policy (CAP) in the EU during the period from 1957 to 2020. It shows that the key principles of the CAP are a common market; advantages of the EU products; financial solidarity. It proves that, along with significant advantages, at the beginning of the twentieth century CAP had serious flaws: food prices for European consumers were significantly higher than the average ones to finance CAP a significant portion of the EU budget was directed; unequal distribution of subsidies make revenue growth in most small farms impossible; the negativeThe article reveals that the reforms «Agenda 2000» were developed taking into account of EU enlargement in order to implement the European model of agriculture, which provides some form of support in rural areas.

The research demonstrates that the EU Common Agricultural Policy will have the main distinctive features by 2020: the transition from product support to direct support of agricultural producers; expansion of rural development, diversification of incomes in rural areas; the transition to the policy «horizontal modulation»; the allocation of targeted subsidies on the development of depressed areas; the transition to the policy «cross liability»; implementation of special measures targeting agroecological direction; environmentally reasonable afforestation and conservation of agricultural land.

Key words: Common Agricultural Policy, the European model of agriculture, rural development support.

В умовах посилення глобалізаційних процесів у світовій економіці, незбігання темпів розвитку виробництва і споживання та різноманіття природних умов пріоритетною метою розвитку суспільства стає забезпечення продовольчої безпеки, розробка і реалізація скоординованої політики з розвитку сільськогосподарського виробництва. Проблема узгодження позицій окремих країн і створення спільної агропромислової політики для Європейського Союзу як одного з найуспішніших інтеграційних об'єднань країн світу завжди була актуальною в період після Другої світової війни. Крім того, погодження і підписання угоди про асоціацію між Україною і ЄС 21 березня 2014 р. і 27 червня 2014 р. гостро ставить питання щодо вивчення основних аспектів спільної сільськогосподарської політики ЄС для можливості поступового «вбудовування» агропромислового комплексу України у відповідний європейський простір.

Зазначена проблема вивчалася низкою українських вчених і фахівців-практиків, таких як В. Гесць, В. Точилін, В. Сіденко, І. Кліменко, Я. Жаліло, А. Єрмолаєв, О. Федірко, Т. Осташко, Л. Волощенко, І. Кобута, В. П'ятницький, І. Бураковський, В. Мовчан, Д. Ляпін, А. Голіков, С. Коз'яков, А. Гончарук, М. Кизим, Н. Ничай та багатьма іншими. В той же час, в умовах прийняття країнами ЄС Стратегії «Європа 2020» актуальним питанням стає вивчення напрямків координування національних політик країн Європейського Союзу у сфері агропромислового комплексу.

Становлення спільної сільськогосподарської політики (ССП) було складним ще на початку існування Європейської Спільноти. Серед усіх спільних політик ССП була найсуперечливішою та найменш стійкою, адже її реформували мало не кожні п'ять років — задля відповідності внутрішнім і зовнішнім вимогам. ССП є гарним прикладом постійної адаптації спільної політики до нових потреб суспільства та до європейських і світових вимог до конкуренції й торгівлі [1, с. 371 — 391].

Спільна сільськогосподарська політика, ССП (Common Agricultural Policy, CAP) — інтегрована система заходів, завдяки яким забезпечується підтримка цін на аграрну продукцію та субсидується виробництво сільськогосподарських товарів [2, с. 128].

Це одна з найважливіших і найвитратніших сфер діяльності ЄС (понад 40 % бюджету ЄС). Належить до виняткових повноважень Спільноти; рішення ухвалюються кваліфікованою більшістю голосів Ради після консультацій у Європейському Парламенті.

Створення ССП проголошено в Римському договорі (1957 р.), в якому було сформульовано такі її цілі:

- підвищити продуктивність сільського господарства;
- стабілізувати сільськогосподарський ринок;
- гарантувати безперервну поставку продуктів;
- забезпечити розумні цілі для споживачів.

Головна початкова мета (зумовлена, зокрема, післявоєнними нестатками) — самозабезпечення

харчовими продуктами, досягалась шляхом субсидій виробникам за вироблену продукцію, системи гарантованих цін і інтервенційних заходів.

Головні завдання ССП — забезпечити фермерам прийнятний рівень життя, а споживачам — якісні харчові продукти за справедливими цінами, зокрема шляхом організації спільного ринку сільгосппродукції та застосування принципів єдиних цін, фінансової солідарності та переваги Спільноті.

Ключові принципи ССП були сформульовані на конференції представників урядів, Єврокомісії та фермерів у Стрезі в 1958 р, а саме:

- спільний ринок: сільськогосподарська продукція має вільно переміщатися по території Євросоюзу;
- переваги ЄС: європейська продукція має мати пріоритет перед продукцією інших країн;
- фінансова солідарність: ССП має фінансуватися переважно з бюджету ЄС (з 1970 р. після масштабної реформи бюджету ЄС фінансування ССП повністю перейшло до повноважень Євросоюзу).

В результаті склалася негнучка дотаційна політика, яка створювала величезні надлишки харчових продуктів і дедалі більше коштувала Спільноті (наприклад, в 1988 р. ССП «з'їла» 68 % бюджету ЄС). Так, за рахунок реалізації таких принципів, як встановлення мінімальної ціни (нижньої межі ціни) на продукти сільського господарства (зернові, молочні продукти, м'ясо і цукор), захист європейського сільськогосподарського ринку від імпорту за рахунок зборів, квот, стандартів якості, фітосанітарних та ветеринарних заходів, а також подвійне фінансування сільського господарства ЄС за рахунок високих цін на продукти (які платять споживачі) та різних дотацій з бюджету, було [2, с. 130 — 132]:

- а) досягнуто позитивних результатів:
  - зростання доходів фермерів і збільшення обсягів виробництва внаслідок встановлення мінімальної ціни;
  - профіцит сільгосппродукції та зниження залежності від імпорту;
  - митні тарифи на імпорт сільськогосподарської продукції стали важливим джерелом поповнення бюджету ЄС;
  - інтенсифікація сільського господарства (виробництво зернових зросло в 2,5 рази);
  - перетворення ЄС з імпортера сільгосппродукції на її експортера;
- б) створено складні проблеми:
  - зросло невдоволення європейських споживачів, ціни на продукти для яких були значно вище середньосвітових. Як наслідок, високі ціни знизили попит на сільгосптовари, в той час як рівень їх виробництва зростав. Щоб зменшити їх профіцит, ЄС був змушений закуповувати цю продукцію та зберігати її на складах;
  - на фінансування ССП спрямовувалася значна частина бюджету ЄС (наприклад, в 1993 р. — 65 % бюджету Євросоюзу). При цьому бюджетні кошти

витрачалися не тільки на дотації і компенсації фермерам (причому їх одержували переважно великі господарства), а й на придбання надлишків сільгосппродукції, що було вкрай витратним;

- нерівномірний розподіл дотацій унеможливував зростання доходів у більшості невеликих фермерських господарств. Як наслідок – фермерська діяльність ставала все менш привабливою;

- технологічні інновації також викликали такі проблеми:

- інтенсифікація використання земель призвела до забруднення навколишнього середовища;

- поява генно-модифікованих організмів (ГМО) позначилася на якості продуктів;

- відбувалася поляризація регіонів: розвиток одних за рахунок інтенсифікації і занепад інших;

- інтенсифікація м'ясного і молочного виробництва викликала стурбованість європейців якістю продукції та негуманним поводженням з тваринами.

Спроби змінити систему і обмежити витрати на ССП робилися регулярно. Перша серйозна реформа спільної сільськогосподарської політики, так звана реформа Мак Шеррі, була започаткована з 1992 р. і передбачала передачу значної частини підтримки від споживачів до платників податків. Таким чином, політика ССП стала відходити від підтримки цін і управління ринком до підтримки шляхом прямих виплат. Більше уваги почало приділятися захисту довкілля, становленню молодих фермерів.

Реформа 1992 р. складалася з двох частин, а саме :

- реформа цін і системи підтримки: передбачала зниження гарантованих цін до рівня, наближеного до рівня світових цін, повної компенсації за втрати доходів шляхом надання прямих допоміжних виплат фермам; зусилля з регулювання обсягів сільськогосподарської продукції шляхом заходів із виведенню земель з обігу і встановлення меж на виплати надбавок за тварин. Реформа намагалася зменшити дисбаланси ринку, стимулювати попит через зниження цін. Реформа здійснювалася дуже успішно і привела до більшої збалансованості ринків, зменшення запасів продовольства;

- реформа ринку зернових: виведення земель з обігу сприяло контролю за обсягами виробництва, а цінова конкуренція дозволила збільшити обсяг продаж на внутрішньому ринку, в основному фуражного зерна. Ринкові ціни зросли більше, ніж передбачалося. Між 1992 і 1996 р. доходи фермерів зростали щорічно на 4,5 %.

Радикальна реформа ССП почалася тільки на початку 2000-х років; суттєвим стимулом для неї послужили вступ до ЄС десяти нових членів і подальша лібералізація світової торгівлі в рамках СОТ. Головні засади реформування ССП закладені в «Програмі 2000» («Agenda 2000»), яка здійснювалася протягом 2000–2006 рр. [3]. Реформа мала поглибити і розширити попередню реформу 1992 р. шляхом більш широкої заміни цінової підтримки прямими виплатами допомоги і підтримки цих процесів відповідною

політикою розвитку сільської місцевості. Реформа була спрямована на підвищення рівня конкурентоспроможності європейського сільського господарства на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Дві основні цілі ССП залишалися такими:

- забезпечення належних стандартів життя сільських громад і стабільність доходів фермерів. Нова політика розвитку сільської місцевості доповнила заходи з розвитку сільської місцевості шляхом введення компенсаційних виплат для гірських і менш сприятливих регіонів;

- реформування сектору зернових, зернобобових і олійних культур, свинини і яловичини, молока і молочних продуктів, вина. Зокрема, інтервенційні ціни на зернові планувалося знизити на 15 %, збільшити виплати прямої допомоги фермерами таким чином, щоб компенсувати 50 % втрат від зниження інтервенційних цін. Темпи обов'язкового виведення земель з обігу встановлені на рівні 10 % на весь період реформи, причому, дрібні виробники (ті, що виробляють менше 92 тонн зерна) були звільнені від обов'язкового виведення земель з обігу. Базові ціни на свинину і яловичину поступово були знижені на 20 %, інтервенційні ціни на молоко – на 15 %. Втрати доходу від зниження цін компенсувалися фермерам.

Нова політика розвитку сільської місцевості, що впроваджувалася в ході реформи, базувалася на двох принципах: децентралізації відповідальності і гнучкості. Нею було передбачено впровадження трьох форм підтримки сільської місцевості [3]:

- 1) сприяння розвитку сільського і лісового господарства (основні заходи полягають у модернізації ферм, сприянні переробці і маркетингу; життєздатність ферм підкріплювалася заходами допомоги молодим фермерам при заснуванні господарства і створенням умов для раннього виходу на пенсію). Вперше лісове господарство було визнане суттєвим аспектом розвитку сільських територій і вживалися заходи його підтримки з огляду на значення для довкілля;

- 2) сприяння зростанню конкурентоспроможності сільської місцевості. Основна мета полягає у підтримці рівня життя сільських громад, сприяння диверсифікації і створенню нових видів діяльності. Вживалися заходи для створення нових джерел доходів і робочих місць;

- 3) Збереження довкілля і унікального європейського сільського культурного спадку. Інтеграція аспектів збереження довкілля у ССП підсилена шляхом поширення компенсаційних виплат, традиційно вживаних для менш сприятливих регіонів, на регіони, де фермерство обмежується через обставини, пов'язані зі збереженням довкілля.

Пропозиції реформи «Agenda 2000» були розроблені з метою реалізації європейської моделі сільського господарства, характеристиками якої є:

- конкурентоспроможний сільськогосподарський сектор, здатний конкурувати на світовому ринку без надмірного використання субсидій, які все менше сприймаються на міжнародному рівні;

– сільськогосподарський сектор, де методи виробництва є здоровими, екологічними і здатними виробляти якісну продукцію;

– сильно диверсифікований сільськогосподарський сектор, що несе відповідальність не тільки за виробництва, але і за підтримку різноманітності ландшафтів і активну сільську громаду, що створює і підтримує робочі місця;

– проста, більш зрозуміла аграрна політика з чіткою розмежувальною лінією між тим, що може вирішуватися на рівні ЄС, а що – державами-членами;

– сільськогосподарська політика, яка доводить, що витрачені кошти виправдані послугами, які очікує суспільство від фермерів.

Європейська Комісія ухвалила низку кроків, які мають ефективно просувати європейську сільськогосподарську продукцію на зовнішніх ринках і активно інформувати потенційних споживачів. Єврокомісія схвалила 8 рекламних та інформаційних програм, поданих державами-членами ЄС. Завдяки цим програмам європейським виробникам було полегшено вихід на сільськогосподарські ринки США, Канади, Росії, України, Австралії, Японії, Китаю, Індії, Бразилії, Норвегії та Швейцарії.

Головний елемент промоційних програм – підкреслення конкурентних переваг європейської сільськогосподарської продукції, насамперед, якості, гігієни, безпечності, харчових цінностей, зручності упаковки і маркування. Неабияке значення мають принципи екологічної чистоти та гуманного ставлення до тварин, покладені в основу вироблення таких товарів. Дедалі ширшого визнання набуває продукція органічного фермерства. У рамках програм організуються виставки та проводяться інформаційні кампанії, у яких акцент ставиться на системах гарантування походження і відповідності продукції та її традиційних особливих якостей. Зокрема, для реклами європейського вина активно використовується той факт, що воно повністю відповідає усім стандартам ЄС і вироблене з винограду, який вирощують в традиційних виноробних регіонах. Програми також мають і аналітичну складову. Європейські виробники та продавці вивчають нові ринки і потенційний попит.

ЄС займається також питаннями екологічного сільського господарства. Екологічне сільське господарство визначається як система господарювання, де різко обмежується або вилучається використання штучних хімічних добрив, хімічних засобів захисту і регулювання розвитку рослин, хімічних кормових додатків і стимуляторів росту худоби. Воно повинно базуватися здебільшого на використанні біологічних прийомів і методів ефективного господарювання – сівообігу, органічних і зелених добрив, азотофіксуючих рослин, рослинних і післяжнивних залишків, спеціальній механічній обробці ґрунтів, біологічних способів захисту рослин, селекції рослин тощо. Екологічне сільське господарство засноване на повазі до довкілля, підтриманні плодючості ґрунтів, збереженні генетичної різноманітності [4].

Саме екологічне сільське господарство наближає агрономію до екології, приділяє певну увагу системам, які підтримують життя на землі, і справляє мінімальний негативний вплив на довкілля порівняно з традиційним сільським господарством. У природі відсутня рівновага, існують хвороби і шкідливі комахи, і все це необхідно контролювати. В традиційному сільському господарстві з використанням отрутохімікатів ця рівновага порушується. Екологічне сільське господарство пристосовується до довкілля, щоб не змінювати його. Тому в сільській місцевості хлібороб повинен здійснити важливі зміни у виробництві, особливо в найменш конкурентоспроможних зонах. У будь-якому разі збільшення продажу і експорту екологічно чистої продукції (споживач відрізнятиме таку продукцію за спеціальною етикеткою) означає, що екологічне сільське господарство – це саме рентабельна альтернатива хліборобів, яка стане прибутковою і вигідною для всіх споживачів. Метою екологічного сільського господарства є одержання аграрної продукції найвищої якості, що завжди буде конкурентоспроможною.

Реформа 2003 р. («реформа Фішера») передбачала поетапний перехід на нові правила для всіх галузей сільського господарства, зокрема: виробництва тютюну, оливкового масла, вовни, хмелю, цукру. При цьому обсяги субсидій все більше погоджувалися із заходами захисту навколишнього середовища та утримання тварин [4].

Після масштабного розширення ЄС в 2004 – 2007 рр. виникли нові виклики для європейського сільськогосподарського ринку, оскільки нові країни мали великий аграрний сектор, що спеціалізувався саме на тій продукції, яка перш за все підтримувалася в рамках ССП (яловичина, молоко, зернові).

У 2008 р. у рамках спільної аграрної політики ЄС було впроваджено нову програму розвитку – «Health Check», яка передбачає низку змін та надає можливість забезпечити пристосування політики до нових завдань і можливостей, наприклад, до змін клімату [5]. «Health Check» модернізує, спрощує й прискорює спільну аграрну політику, знімає обмеження для фермерів, допомагаючи їм краще реагувати на сигнали ринку та протистояти новим викликам. Наприклад, у рамках програми скасовується вимога для фермерів залишати 10 % орної землі під паром; збільшуються квоти на молоко з поступовою їх відміною у 2015 р.; використовуються ринкові інтervenції (скуповування ЄС надлишкової пропозиції сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку) для забезпечення безпеки в умовах низьких та нестабільних цін на продовольство. Крім того, прямі виплати фермерам буде зменшено, а вивільнені кошти переведено у Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій

У листопаді 2008 р. завершився перегляд організаційно-економічного механізму реалізації ССП ЄС, унаслідок чого стало зрозуміло, що після 2013 р. відбудеться черговий етап реформування

спільної аграрної політики пристосування її до нових довготермінових тенденцій розвитку світового аграрного сектору. Європейська Комісія опублікувала комюніке «Спільна аграрна політика до 2020 р.: назустріч продовольчим, природно-ресурсним та територіальним викликам майбутнього», де окреслила можливі варіанти розвитку спільної аграрної політики ЄС у 2014 – 2020 рр. [6].

Після проведених Європейською Комісією у 2010 р. громадських слухань, дебатів та конференцій було визначено три основні цілі майбутнього розвитку спільної аграрної політики:

- життєздатне виробництво продуктів харчування (створення безпечних і достатніх запасів продовольства в контексті зростаючого глобального попиту, економічної кризи і набагато вищої волатильності ринку, активна участь у забезпеченні світової продовольчої безпеки);

- стаке управління природними ресурсами і зміною клімату (фермери часто змушені надавати перевагу екологічним вигодам порівняно з економічними, а такі витрати не характерні в умовах вільного ринку);

- збереження територіальної збалансованості та різноманітності сільських територій (аграрний сектор залишається однією з основних економічних і соціальних рушійних сил у сільській місцевості, важливим інструментом підтримки якості життя на сільських територіях).

Пріоритети САП ЄС на плановий період 2014 – 2020 рр. обрано відповідно до Стратегії «Європа 2020», яка визначає три фактори зміцнення економіки: розумне зростання; сталий розвиток; всеосяжне зростання [7]. Крім того, визначені основні 5 напрямів діяльності, якими слід керуватися європейським державам: зайнятість, дослідження й інновації, зміна клімату і енергетика, освіта, боротьба з бідністю.

Як наслідок, були визначені три цілі аграрної політики на 2014 – 2020 рр.:

- 1) життєздатне виробництво продовольства;

- 2) стаке використання природних ресурсів і пом'якшення наслідків зміни клімату;

- 3) збалансований сільський розвиток.

САП ЄС визначено 10 ключових засад цільового розподілу грошових субсидій для забезпечення:

- доходності сільськогосподарського виробництва, орієнтованої на стимулювання економічного зростання і збільшення зайнятості у селі;

- більш ефективні і гнучкі інструменти кризового менеджменту для розв'язання нових економічних проблем;

- екологізація з метою досягнення довготривалої продуктивності і збереження екосистем;

- додаткове інвестування у наукові дослідження та інноваційні розробки;

- створення конкурентоспроможного і збалансованого ринкового ланцюга забезпечення продуктами харчування від виробника до споживача;

- стимулювання заходів щодо захисту навколишнього середовища у сільському господарстві;

- полегшення відкриття для фермерів-початківців власного сільгоспідприємства;

- стимулювання зайнятості і підприємництва у сільських регіонах;

- уважніше урахування інтересів структурно слабких регіонів;

- проста і ефективна Спільна аграрна політика (спрощення деяких механізмів без втрати їх ефективності).

У новому програмному періоді 2014 – 2020 рр. порівняно з попереднім періодом (2007 – 2013 рр.) заплановано:

- скорочення частки САП у бюджеті ЄС з 39 % у 2013 р. до 33 % у 2020 р.;

- збереження пріоритету сільського розвитку шляхом орієнтації політики на: соціоекономічний розвиток громад; ефективне використання локальних ресурсів для збереження екосистем та попередження негативних ризиків зміни клімату; впровадження інновацій в сільській економіці; підвищення конкурентоспроможності фермерів та їх залучення до ланцюгів доданої вартості;

- збільшення фінансування пільгового постачання безпечних продуктів харчування (головним чином, органічної продукції) в соціальні заклади, а також стимулювання розвитку партнерських стосунків з переробними підприємствами та гарантування й захист прав сільськогосподарських виробників шляхом розвитку професійних та неурядових організацій;

- визначення якісно нових пріоритетів сільського розвитку, що сприятимуть підвищенню ефективності реалізації відповідних програм, а саме:

- налагодженню взаємодії із фондами ЄС;

- впровадженню нових критеріїв для розподілу фондів між державами-учасницями; спрощенню механізмів існуючих заходів;

- вдосконаленню системи управління ризиками;

- розробленню нових пропозицій щодо моніторингу та оцінки виконання програм;

- запровадженню схеми підтримки дрібних фермерів (фіксована щорічна виплата у розмірі від 500 до 1250 євро незалежно від розміру господарства);

- сприянню диверсифікації зайнятості в сільській місцевості (аграрної і неаграрної), що забезпечуватиме зростання сільської економіки.

Загальний обсяг видатків на прямі та маркетингові платежі скоротяться у 2014 – 2020 рр. порівняно з 2007 – 2013 рр. на майже 10 %. Крім того, розмір прямих платежів буде змінено залежно від країни одержувача: для країн старих членів ЄС ці виплати будуть скорочені на 5 % (з 282 євро/га до 269 євро/га), а для нових членів ЄС – збільшаться на 60 % (з 119 євро/га до 191 євро/га).

Таким чином, можна зробити висновки, що серед основних відмінних характеристик сучасної САП ЄС (2014 – 2020 рр.) порівняно з попереднім періодом (2008 – 2013 рр.) слід відзначити:

- 1) перехід від підтримки виробництва окремих видів продукції до прямої підтримки сільськогосподар-

ських товаровиробників, спрямованої на створення конкурентного середовища у сільськогосподарському виробництві, а також посилення екологічної безпеки за рахунок відмови від монокультури господарювання, що стимулюється виробничими субсидіями;

2) розширення програм підтримки сільського розвитку, диверсифікації доходів у сільській місцевості за рахунок кооперації, поліпшення якості аграрної продукції та її маркетингу, дотримання базових стандартів захисту навколишнього середовища й утримання тварин, навчання новим технологіям, допомога молодим фермерам;

3) перехід до політики «горизонтальної модуляції», що передбачає збільшення бюджету на сільський розвиток і розширення екологічно безпечної діяльності за рахунок перерозподілу частини прямих платежів;

4) виділення цільових субсидій на розвиток депресивних зон для підтримки життєвості регіонів,

які характеризуються менш вигідними економічними і соціальними умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва, або обмеження його на користь збереження навколишнього середовища;

5) перехід до політики «перехресної відповідальності», за якою запроваджується залежність виплати субсидій від дотримання базових екологічних вимог щодо стану сільськогосподарських угідь, умов гігієни та догляду за тваринами;

6) запровадження цільової підтримки спеціальних заходів агроекологічного спрямування у процесі виробництва сільськогосподарської продукції: органічне сільське господарство; екстенсивне господарювання;

7) екологічно доцільне заліснення та консервація сільськогосподарських земель залуження сільськогосподарських угідь; збереження сільських ландшафтів, пейзажів, зелених насаджень, заболочених ділянок, канав, лісопосадок, флори і фауни.

Література

1. Все про спільні політики Європейського Союзу / Н. Мусис ; пер. з англ. — К. : К. І.С., 2005. — 466 с.
2. Горюнова Є. О. Євроінтеграція : навч. посіб. / Є. О. Горюнова. — К. : Академвидав, 2013. — 224 с.
3. Agenda 2000. For a stronger and wider Union / Bulletin of the European Union // European Communities, 1997 [Electronic resource]. — Way of access : http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf
4. Клинова-Дацюк Г. Д. Україна та інтеграційні процеси в сучасній Європі : навч. посіб. / Г. Д. Клинова-Дацюк. — Рівне : НУВГП, 2012. — 189 с.
5. Офіційний сайт програми Health Check [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.healthcheck.org/>
6. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.amdi.org.ua/uk/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html>
7. Повідомлення Європейської Комісії. «Європа 2020». Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/file/31493>